FITALA CSABA, TOMPA FERENC

Adatok a Tarnai Tájvédelmi Körzet madárvilágához

1994, július 21-26. között öt napot töltöttünk a TK területén, Vállóspusztán (Pétervásári-dombság) az andornaktályai Búbos Banka Környezetvédő Kör meghívására, a diákok madártani ismereteinek bővítése céljából. A folyamatos madárfogás és az alkalmankénti távcsöves megfigyelések során 50 faj került elő, ebből 26 faj 315 példánya jelölve is lett. Mivel a fajok egy része ebben az időszakban még költött, ill. a fészkelési időszakot nemrég hagyta maga mögött, - így az észlelt fajok többsége minden bizonnyal a TK költő faunájához tartozik. Csak néhány esetben bonyolíthatja a képet a költés utáni kóborlás során "messzebbről" idekerült faj. Előkerült egy - idáig tudomásunk szerint a TK-ból nem ismeretes - madárfaj a keresztcsőrű (Loxia curvirostra), melynek költési időszaka már hónapokkal előbb véget ért, így itteni fészkeléséről egyelőre biztosat nem lehet mondani. Rendszeres előfordulása, és az idős lúcosok jelentős aránya a Vállós-völgyben (és máshol is) költését mégis valószínűsítik.

A Vállós völgy jellemző növénytársulásai (formációi)

A völgy É-i oldalát többnyire telepített lúc- (Picea abies) és feketefenyő (Pinus nigra) borítja. Idős lúc állományok a völgyet D-ről, DNY-ról határoló hegyoldalban találhatók. A völgy kiszélesedő bejáratánál, D-i irányból középkorú gyertyános bükkös (Melittio-Fagetum) találtunk. A Válló-völgy mélyebb részeit időszakos vagy állandó vízfolyások, erek- és az ezeket kísérő égeresek (Alnetum glutinosae) kötik össze, helyenként fűz (Salix spp.) és

A fenyőszajkó szibériai alfaja /Nucifraga caryocatactes macrorhynchos Brehm /, 1994 Középhuta. Fotó: Juhász Lajos

Pásztormadarak /Pastor roseus/, 1994. Hortobágy. Fotó: Endes M.

mogyoróbokrokkal (Corylus avellana) tarkítva. A Vállós-völgy és a Nagy-völgy találkozásánál is utóbbiak ligeteit találjuk.

A Vállós völgyben 1994. július 21-26. között észlelt madárfajok:

Darázsölyv (Pernis apivorus). Egy-egy pd. minden nap mutatkozott, júl. 24-én 3 pd. keringett egyszerre. Ez azt jelenti, hogy a terület szomszédságában több pár is költhet (költési ideje még tart).

Héja (Accipiter gentilis). Egy pár a völgyben évtizedek óta fészkel (Benedek Ottó szóbeli közlése). Júl. 23-án 1 pd.

Egerészölyv (Buteo buteo). 1-2 pd naponta látható volt. A jelek szerint a zárt erdős területeken költés után is itt marad egy részük.

Kék galamb (Columba oenas). Időnként egy-egy átrepülő pd, és hangok. Költése bizonyosra vehető, és nem csak a bükkösökben.

Örvös galamb (Columba palumbus). Néhány átrepülő pd. volt megfigyelhető, költése valószínű a fűzligetekben.

Vadgerle (Streptopelia turtur). Főleg hang. Több pár költhet a Vállós-völgyben és környékén.

Gyurgyalag (Merops apiaster). Hangját néhány esetben hallottuk. A következő helyeken tudunk fészkeléséről: Leleszi-völgy eleje, Erzsébeti-völgy, Pétervására (a falu határában).

Búbosbanka (Upupa epops). A Leleszi-völgyben ismeretes fészkelése, a Vállós-völgybe költés után jut el néhány pd.

Zöld küllő (Picus viridis). Hangját egy esetben hallottuk a Vállós-völgyben. Költése valószínű a Hintós-völgyben és a Váraszói-völgyben.

Szürke küllő (Picus canus) júl. 24-én egy ad. hím pd. a bükkösben. Fészkelésének pontos helye egyelőre nem ismert.

Fekete harkály (Dryocopus martius). Hangját gyakran hallani, fészkelése nem kétséges a Vállós-völgyben, vagy annak környékén.

Nagy fakopáncs (Dendrocopos major).Öreg bükkösökben és lomberdőkben egyaránt gyakori költőfaj lehet, a látott és hallott pd.-ok alapján.

Kis fakopáncs (Dendrocopos minor). Hangja többször is hallható volt, júl. 26-án 1 tojó pd. került a hálóba.

Fehérhátú fakopáncs (Dendrocopos leucotos), Júl. 24. 1 ad. tojó a bükkösben. Konkrét fészkelési adatai eddig hiányoztak, de költése elképzelhető a Vállós-völgyben és máshol is.

Füstifecske (Hirundo rustica). A völgy légterében gyakran megfigyeltük.

Molnárfecske (Delichon urbica). Mint az előbbi.

Sárgarigó (Oriolus oriolus). Kis számban előforduló, valószínűleg költő faj a TK-nak ezen a részén.

Szajkó (Garrulus glandarius). Rendszeresen, de nem gyakran előforduló fajnak bizonyult a tábor idején.

Széncinege (Parus major). Mint az előbbi.

Kék cinege (Parus caeruleus). Az előbbinél ritkább.

Fenyves cinege (Parus ater). Az idős lúcosokban közönséges fajnak számít.

Barátcinege (Parus palustris). A fogási adatok alapján is a leggyakoribb cinegefaj (28 fogott pd.).

Őszapó (Aegithalos caudatus). Kis számban mutatkozott, valószínűleg fészkel a környéken.

Csuszka (Sitta europae). A lomberdőkben gyakori.

Hegyi fakusz (Certhia familiaris). 7 fogott pd. Csak ez a fakusz faj került elő, úgy tűnik, a területen nem is ritka.

Ökörszem (Troglodytes troglodytes). Főleg az égeres patakvölgyekben volt gyakori a fogott és az éneklő pd.-ok alapján.

Énekes rigó (Turdus philomelos). Rendszeres költőfaj, de ritkább, mint a tisztán lomberdős területeken.

Feketerigó (Turdus merula). Mint az előbbi.

Hantmadár (Oenanthe oenanthe). 1 pd. a Leleszi-tónál.

Házi rozsdafarkú (Phoenicurus ochruros). A vállósi erdészháznál 1 pár költ.

Vörösbegy (Erithacus rubecula). Gyakori faj, főleg a mélyebb, vízmosásos részeken.

Berki tücsökmadár (Locustella fluviatilis). Kisebb számban előfordul a csalános égeresekben, füzesekben.

Barátka poszáta (Sylvia atricapilla). Gyakori madár, minden élőhelytípusban.

Kis poszáta (Sylvia curruca). Kis számban előfordul, ill. költ.

Fitisz füzike (Phylloscopus trochilus). Mindössze 1 pd. került hálóba, terepen nem sikerült észlelni. Költése ennek ellenére nem zárható ki, bár korai mozgalmaival számolni kell.

Csilp-csalp füzike (Phylloscopus collybita). Közönséges fajnak számít a területen.

Sisegő füzike (Phylloscopus sibilatrix). A Vállós-völgy gyertyános bükkösének lakója.

Sárgafejű királyka (Regulus regulus). A Vállós-völgy idős lúcosaiban állandóan jelen van, költése bizonyosra vehető és nem lehet ritka máshol sem; 1993. júl. 26. Palina-puszta - látott, hallott pd.-ok.

Szürke légykapó (Muscicapa striata). A területen mint költőfaj előfordul.

Örvös légykapó (Ficedula albicollis). Fogott első éves pd.-ok alapján fészkelésük bizonyos.

Erdei szürkebegy (Prunella modularis). Nemrég kirepült fiatalok és öreg madarak 9 fogott pd.) bizonyítják költését, mely a Tarnai TK-ban nem mehet ritkaság számba; 1993. júl 27-én Palina-puszta 1 fogott imm. pd.

Barázdabillegető (Motacilla alba). Vállós-tanyán, az istálló padlásán költ. (Tojásos fészekalj.)

Tövisszúró gébics (Lanius collurio). Kisebb számban előfordul, ill. költ.

Meggyvágó (Coccothraustes coccothraustes). Gyakori faj, fészkelő állománya a Vállós-völgyben és a szomszédos területeken is jelentős.

Zöldike (Carduelis chloris). A völgyben néhány párban előfordul ill. költ.

Tengelic (Carduelis-carduelis). Mint az előbbi.

Keresztcsőrű (Loxia curvirostra). A faj első megfigyelése a Tarnai TK-ban. 1994. júl. 22-26. között 3-9. pd.-ból álló csapatait észleltük. Öreg hímek, tojószínű fiatalok és tojók rendszeresen fogyasztották a lúcfenyő magját. Inni és a földre szedegetni a forráshoz jártak. Kisebb csapataik gyakran "jöttek-mentek" a nap minden szakában. Költésüket a Tarnai TK területén valószínűnek tartjuk.

Erdei pinty (Fringilla coelebs). Gyakori faj a területen.

Citromsármány (Emberiza citrinella). Kis számban észleltük a Vállós-völgyben.

TOLDI ZOLTÁN

A Kaszonyi-hegy élővilága II.
Madártani adatok

Bevezetés - avagy egy folyamat előtörténete

A gyakorló pedagógus - biológia-tanár - számára mindig is érdekes kihívást jelentett, s ma már - végre - egyre inkább megvalósítandó feladatként jelenik meg a környezeti nevelés kérdése. A Juhász Nagy Pál-i gondolat a "kíváncsi rácsodálkozás a természetre" nem váltható ki a már "homo konzumensként" élő fiatalokból órakeretbe zárt tantervekkel, az iskolapadokban. A katedrán magyarázó tanár mégoly szépen csengő szavai is elvesznek a tantárgyak kötelező lexikái között, ha nem láttatja, nem fedezteti fel diákjaival kint, a valóságban a természet egyszerű csodáit. A nagyvilág híreiből érkező olvasott, vagy hallott katasztrófák élménye az őket kiváltó "apró" okok ismerete nélkül nem hoz mélyreható változást sem a gondolkodásban, sem az életmódban, holott diákjainknak, a huszonegyedik század felnőttjeinek éppen erre lenne legnagyobb szükségük. Véleményem szerint e felismerésre csak saját világunk, szülőföldünk megismerésével, tartalmas, szakmailag színvonalas túrák, táborok szervezésével juttathatjuk el őket. E remény jegyében szervezzük évről-évre sokan táborainkat, ezért kezdtük el mi is a "Beregi Természetvédelmi Tábor" munkáit. Helyszínül 1991-ben (a Hortobágyi Nemzeti Park munkatársainak lelkes munkáját látva) a helyi önkormányzat segítő támogatásával a Barabás község melletti - azóta védetté vált - Kaszonyi-hegyet választottuk. Tervünk, hogy a jól szervezett, színvonalas programokkal töltött napok élménye bemarja a természet